

กระบวนการวิจัยเชิงสังเคราะห์

กระบวนการวิจัยเชิงสังเคราะห์เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงระบบและนโยบายประเภทหนึ่ง ซึ่งกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย (research synthesis) หมายถึง การนำผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไปมาบูรณาการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยทั้งหมดมาหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษาโดยเป็นการพัฒนาต่อยอดจากผลงานวิจัยเดิม บางตำราจะเรียกการสังเคราะห์งานวิจัยว่าเป็นปริทัศน์งานวิจัย (research review) เป็นกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ (research synthesis as a scientific process) เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ หลายเรื่องมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติหรือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการให้ได้คำตอบที่เป็นข้อยุติ¹

การมองปัญหาอย่างเป็นองค์รวมคือลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงระบบและนโยบาย ซึ่งต้องอาศัยการทำงานและสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขา และอาศัยการดึงผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเข้ามามีส่วนร่วม โดยจำเป็นต้องมีการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาเพื่อสังเคราะห์งานวิจัย โดยมีการนำเสนอข้อสรุปในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งงานวิจัยสุขภาพที่มองเชิงระบบมีความแตกต่างจากงานวิจัยสุขภาพอื่นๆ เช่น งานวิจัยเชิงสำรวจ งานวิจัยที่ใช้วิธีการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อค้นหาความถี่ของโรค อาการ ผลการรักษา งานวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมักมีการทำแบบแยกส่วน แยกความชำนาญ นักวิจัยกลุ่มหนึ่งอาจคิดค้นตำรับยาสำหรับรักษาการติดเชื้อไวรัสซิกา นักวิจัยกลุ่มหนึ่งอาจคิดค้นกลยุทธ์ป้องกันการติดเชื้อไวรัสซิกา นักวิจัยกลุ่มหนึ่งอาจเปรียบเทียบประสิทธิภาพของมาตรการการเฝ้าระวังโรคใช้ชิการูปแบบต่างๆ ในขณะที่นักวิจัยที่มองปัญหาเชิงระบบจะพิจารณาปัญหาโดยนำองค์ความรู้ทุกประเด็นมาประมวลรวมกับการวิเคราะห์บริบททางระบาดวิทยา เทคโนโลยีการเฝ้าระวัง กำลังคน การเงิน การอภิบาล เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายการเฝ้าระวังโรคใช้ชิการูปแบบต่างๆ ได้ผ่านมาตรการที่พิสูจน์ประสิทธิภาพแล้ว จะครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม เมื่อมีการนำออกมาประกาศใช้

นอกจากนี้งานวิจัยเชิงระบบยังมีความเชื่อมโยงกับนโยบายสุขภาพ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ ระดับโลก การศึกษาวิจัยปัญหาเชิงระบบจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานพยาบาล องค์กรอิสระ องค์กรเอกชน และชุมชน เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาทุกแง่มุม ซึ่งต่างจากงานวิจัยสุขภาพสาขาอื่นที่อาจไม่จำเป็นต้องระดมความคิดเห็นจากผู้ใช้ประโยชน์หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อลดอคติในการทำวิจัย ซึ่งเรื่องระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัยเชิงระบบ อาจไม่ได้เคร่งครัดเรื่องจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องคำนวณให้ได้เพื่อสามารถอนุมานกลับไปยังกลุ่มประชากรเหมือนกับงานวิจัยทั่วไป ดังนั้นข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยจึงอาจไม่ชี้ชัดเด็ดขาดเท่างานวิจัยอื่น เพราะผ่านกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ ตีความและแปลข้อมูลที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามข้อสรุปที่ได้ก็มีความน่าเชื่อถือไม่ต่างจากงานวิจัยลักษณะอื่น เพราะได้จากการสืบค้นสาเหตุอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ข้อเสนอที่ได้จาก

¹ Valentine, J. C. & Cooper, H. 2009. The Handbook of research synthesis and meta-analysis. Russell Sage Foundation. New York.

งานวิจัยจึงอาจเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์ในขณะนั้น แล้วยังสามารถนำไปแก้ปัญหาในพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้ด้วย

ดังนั้นกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยในการวิจัยระบบสุขภาพ จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของศาสตร์หลายสาขามาผสมผสานกัน เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านแพทยศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ ระบาดวิทยา เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อช่วยกันระดมสมอง มองปัญหา เช่น ควรจัดระบบกำลังคนงบประมาณ เทคโนโลยี อย่างไรจึงจะทำให้เกิดการดำเนินงานหรือระบบบริการที่พึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายเชิงระบบที่ต้องการพัฒนา ต้องมีการทบทวนความรู้ว่าด้วยระบบที่ต้องการพัฒนา โดยการทบทวนความรู้จากงานวิจัย หรือสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ หรือสังเกตรูปแบบที่องค์กรอื่นทำอยู่ ทำการวิเคราะห์ส่วนขาดของระบบที่มีอยู่ ว่ามีองค์ประกอบใดเป็นส่วนสำคัญที่ต้องพัฒนา หลังจากนั้นจึงวางแผนการวิจัย หรือทำการวิจัยเชิงสังเคราะห์โดยรวบรวมจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเดิมที่มีอยู่ ใช้หลักฐานเชิงประจักษ์มาถกแถลงเพื่อคลี่ปมปัญหาในประเด็นต่างๆ ของระบบสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมสำหรับนำไปปฏิบัติต่อไป ซึ่งการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย หรือประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ก็สามารถให้ผลลัพธ์ทางการวิจัยได้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการตัดสินใจเชิงนโยบายได้เช่นเดียวกัน²

การจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาจถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยโดยมีนำเสนอข้อสรุปของผลงานวิจัย (research of research) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ เพื่อดูความเป็นไปได้เชิงนโยบาย การยอมรับและความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งนักวิจัยต้องทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders analysis) ว่า ใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์ต่อประเด็นหนึ่งๆ ที่เรากำลังพิจารณา ไม่ว่าจะเป็คนที่ได้ประโยชน์ เสียประโยชน์ บุคคลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในประเด็นนั้น หัวใจสำคัญของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ การศึกษาบุคคลหรือหน่วยงานเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง พยายามเข้าถึงความสนใจ พฤติกรรม ความต้องการ ความรู้ จุดประสงค์ของการทำงาน อิทธิพล อำนาจหน้าที่ที่มีจุดยืนต่อประเด็นที่กำลังพิจารณา รวมไปถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมาคาดการณ์รูปแบบการตอบสนอง หาแนวทางในการเพิ่มการสนับสนุน ลดการต่อต้านคัดค้าน รวบรวมกลุ่มที่มีความเห็นเหมือนกัน แยกกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่างหรือคัดค้าน ซึ่งผู้ที่จะทำการศึกษาผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นได้ทั้งคนที่อยู่ในระบบ (insider) และนอกระบบ (outsider) โดยจะมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นคนที่อยู่ในนอกระบบ จะมีข้อดีคือ มีความเป็นกลาง สามารถมองปัญหาจากแง่มุมที่เป็นกลางไม่มีอคติ แต่มีข้อเสียคือขาดความคุ้นเคยต่อระบบ ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้วัฒนธรรมขององค์กรและความรู้เฉพาะ ขาดความเข้าใจในระบบพื้นฐาน และต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่ทำการศึกษาและผู้ให้ข้อมูล ส่วนถ้าเป็นคนในก็จะมีข้อดีข้อเสียที่ตรงข้ามกัน ซึ่งเมื่อได้นำเสนอผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้กำหนดนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้มีโอกาสนำผลงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

² Gilson L, ed. 2012. Health policy and systems research: A methodology reader. Geneva, WHO.

กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัยมีขอบเขตการดำเนินงานครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ได้แก่ (1) การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการของศาสตร์ (2) การสังเคราะห์ระเบียบวิธีวิจัย และ (3) การสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลงานวิจัย โดยการสังเคราะห์งานวิจัยจะมีลักษณะสำคัญอย่างน้อย 5 ข้อ ได้แก่

- 1) การนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของศาสตร์ที่หลากหลายในหัวข้อเรื่องเดียวกัน มาทำการสรุปให้เห็นเป็นแนวคิด ทฤษฎี ตัวแบบใหม่ขึ้นมา
- 2) การสังเคราะห์งานวิจัยจะเป็นการสังเคราะห์มาจากผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปในหัวข้อเรื่องเดียวกัน
- 3) การสังเคราะห์งานวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อหาข้อสรุปร่วมจากผลงานวิจัยต่างๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการตกผลึกความคิดที่ได้มาจากผลงานวิจัยหลายชิ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมในหัวข้อเรื่องที่ศึกษา
- 4) เป็นการมุ่งหาข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะทั่วไป (Generalization) ในหัวข้อที่ศึกษา โดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงอุปมานเป็นวิธีการศึกษาที่ใช้วิธีการนำข้อค้นพบที่ได้ปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นจำนวนมาก มาหาเป็นข้อสรุปทั่วไป เช่น ในการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่องความสำเร็จของการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ โดยศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่พบว่ามีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพก็คือภาวะผู้นำ (Leadership) ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องหาข้อสรุปร่วมกันให้ได้ว่าผู้นำแต่ละหน่วยงานในระบบสุขภาพที่ประสบผลสำเร็จล้วนใช้สไตล์ผู้นำอย่างไร เช่น เน้นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เน้นการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอน เน้นการบริหารการเปลี่ยนแปลง เน้นการจูงใจ เป็นต้น
- 5) เป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ร่วมโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์หรือข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นต่างๆ มีการนำมาใช้เหตุผลเชิงอุปมาน รวมถึงอาจมีการนำข้อสรุปร่วมหรือข้อสรุปทั่วไปหรือต้นแบบใหม่ไปทดลองหรือ ทดสอบเพื่อหาความจริงต่อไป

การสังเคราะห์งานวิจัย (research synthesis) จำแนกได้ 2 ประเภทคือ การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research synthesis) และการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research synthesis)

1. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการอ่านวิเคราะห์รายงานวิจัยในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเขียนสรุปเข้าด้วยกันเป็นองค์ความรู้ของผู้วิจัย Gilson (2014) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพ จะช่วยให้เข้าใจการวิจัยเชิงระบบและนโยบายด้านสุขภาพได้ดีขึ้นผ่านกระบวนการที่เห็นมุมมองและการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญเพื่อที่จะสรุปทิศทาง แนวโน้มหรือข้อเสนอที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับบริบท³
2. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์จำนวน ตัวเลข หรือค่าสถิติในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัย แล้วนำมาจัดกลุ่มและหมวดหมู่ทำให้ได้ข้อสรุปใหม่ การสังเคราะห์เชิงปริมาณจึงเป็นการวิเคราะห์ผลวิเคราะห์ (analysis of analysis) หรือการวิเคราะห์เชิงผสมผสาน (integrative analysis) หรือการวิจัยงานวิจัย (research of research)

วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่นิยมใช้กันมี 2 วิธี

³ Gilson, L. 2014. Qualitative research synthesis for health policy analysis: what does it entail and what does it offer? Health Policy and Planning 2014; 29:iii1-iii5

1. การสังเคราะห์เนื้อหาสาระ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นลักษณะงานวิจัย รายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย และผลงานวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ห่อหุ้ม (meta-analysis) ซึ่งเป็นวิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณที่ต้องใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ เป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัยทุกเรื่องในหน่วยมาตรฐานเดียวกัน และบูรณาการข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด พร้อมทั้งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะงานวิจัย สามารถดำเนินการแบบง่ายๆ โดยใช้วิธีการแจกแจง

2. การสังเคราะห์เนื้อหาสาระเฉพาะส่วนที่เป็นข้อค้นพบของรายงานการวิจัย โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ด้วยวิธีการบรรยายเชิงคุณภาพ จะได้บทสรุปรวมข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์โดยอาจยังคงสาระของงานวิจัยแต่ละเรื่องไว้ด้วย หรืออาจจะนำเสนอบทสรุปรวมลักษณะภาพรวมโดยไม่คงสาระของงานวิจัยแต่ละเรื่องก็ได้

ขั้นตอนการสังเคราะห์การวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative research synthesis)

รายงานการวิจัยที่ต้องการนำมาสังเคราะห์ควรมีอย่างน้อย 2-3 เล่ม ยังมีรายงานการวิจัยมาก ยิ่งทำให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมและนำไปใช้ได้กว้างขึ้น

ขั้นตอนการสังเคราะห์รายงานการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพของรายงานการวิจัย ในส่วนของวิธีดำเนินการวิจัย คุณภาพของข้อมูล และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าผลการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ รายงานการวิจัยที่ไม่มีคุณภาพเมื่อนำมาสังเคราะห์ก็จะให้ข้อสรุปรวมที่ไม่มีคุณภาพด้วย

2. การกำหนดประเด็น/ตัวแปรที่แสดงลักษณะของงานวิจัย เช่น พื้นที่ทำการศึกษารายงานวิจัย ระยะเวลาที่ทำการวิจัย จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำวิจัย (เป็นรายกรณี หรือเป็นกลุ่มๆ) เป็นต้น

3. การจำแนกงานวิจัยออกตามประเด็นหลักสำคัญที่สนใจ เช่น ลักษณะที่สำคัญ วิธีการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ลักษณะงานวิจัย จัดหมวดหมู่และทำการสังเคราะห์โดยการแจกแจงตามตัวแปรที่สนใจ

ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative research synthesis)

ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณนั้นแสดงการวิเคราะห์จำแนกลักษณะงานวิจัยซึ่งยึดผลที่เกิดขึ้นเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การสังเคราะห์ในลักษณะนี้ยังไม่ได้ให้รายละเอียดในเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยควรทำการสังเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพด้วย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์งานวิจัย 2) จัดหมวดหมู่ของงานวิจัยที่มีเป้าหมาย (ผลที่ต้องการให้เกิดกับกลุ่มตัวอย่าง) แบบเดียวกัน เช่น งานวิจัยที่เน้นการพัฒนาความสามารถผู้บริหารระบบสุขภาพ งานวิจัยที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เมื่อนโยบายเปลี่ยนแปลงแล้ว วิธีคิดของผู้จัดการระบบเปลี่ยนด้วยหรือไม่ 3) วิเคราะห์เนื้อหาในรายงานวิจัย เช่น สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น วิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาเพื่อนำไปสู่การคิดวิธีการแก้ไข แนวคิด หลักการหรือวิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ขั้นตอนการวางแผนและทดลองแก้ไขปัญหา วิธีการเก็บข้อมูลและประเมินผล และที่สำคัญที่สุดคือผลการวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเหมือนหรือต่างของสาระในงานวิจัย และสุดท้ายคือสังเคราะห์ผลการวิจัย เน้นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงระบบ และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น

การสังเคราะห์งานวิจัย อาศัยขั้นตอนกระบวนการของการวิจัยเหมือนกับการวิจัยอื่นๆ นั่นคือ การกำหนดปัญหาการวิจัย การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวม

ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลและนำเสนอผลการวิจัยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้การสังเคราะห์งานวิจัยยังให้ความรู้ใหม่แก่ผู้สังเคราะห์อีกด้วย ดังนั้นการสังเคราะห์งานวิจัยจึงเป็นงานวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้สังเคราะห์งานวิจัยควรมีความรู้พื้นฐานที่สำคัญคือ ความรู้ในเนื้อหาที่วิจัย ความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย ความรู้ในหลักการวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิง ซึ่งกระบวนการการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีวิธีการ คือ 1) กำหนดปัญหาการวิจัย ในขั้นนี้ผู้สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องระบุสาระที่สนใจต้องการศึกษาให้ได้ 2) ตั้งวัตถุประสงค์งานวิจัย หมายถึง ผู้สังเคราะห์งานวิจัยจะต้องระบุตัวแปรและกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาให้ชัดเจนเพื่อตอบปัญหาการวิจัย 3) สร้างเครื่องมือที่เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการเตรียมแบบบันทึกเพื่อสรุปผลการอ่านงานวิจัยแต่ละเรื่อง ซึ่งต้องให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษาทั้งหมด 4) เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นนี้เป็นการค้นหางานวิจัยมาสังเคราะห์ แหล่งที่มีงานวิจัยส่วนใหญ่คือฐานข้อมูลของห้องสมุด เช่น kb.hsri.or.th ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล 5) วิเคราะห์ข้อมูล ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องระบุวิธีการวิเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์งานวิจัยมีหลายวิธี คือ วิธีการแจกแจง วิธีพิจารณาค่านัยสำคัญ วิธีวิเคราะห์เมตาดา (Meta-analysis) ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์มีวิธีเสนอได้หลายแบบ ได้แก่ การบรรยาย การเสนอด้วยค่าสถิติ การเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยาย 6) แปลผลและการนำเสนอผลการวิจัย เป็นการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสังเคราะห์งานวิจัย มีขั้นตอนย่อยๆ ได้ 1) คัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาสังเคราะห์ คือ งานวิจัยที่ระบุตัวแปรเดียวกัน และมีกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกัน ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องอ่านงานวิจัยเหล่านั้นให้เข้าใจก่อนว่ามีความเกี่ยวข้องกับสอดคล้องกับเรื่องหรือสาระที่ต้องการสังเคราะห์หรือไม่เพียงใด 2) พิจารณาคุณภาพงานวิจัย การพิจารณาคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณภาพเพื่อสังเคราะห์เป็นสิ่งจำเป็น การพิจารณาคุณภาพงานวิจัย พิจารณาจากประเด็นความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่อง ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย ประเด็นการให้นิยามศัพท์ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและวัดได้ การวัดตัวแปรนั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้มีการระบุหรือบรรยายวิธีการสร้างและการหาคุณภาพหรือไม่อย่างไร กลุ่มตัวอย่าง ได้มาอย่างเหมาะสมหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูล มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ การนำเสนอผลสอดคล้องกับชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยหรือไม่ และประเด็นที่สำคัญคือจำนวนงานวิจัยที่มีตัวเล่มจริงมีมากน้อยเพียงใด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระหรือเรื่องที่ต้องการศึกษา ต้องมีจำนวนมากพอจึงจะสามารถทำการสังเคราะห์งานวิจัยได้ อย่างไรก็ตาม Cooper (2007) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นกระบวนการวิจัยที่มีระยะการดำเนินการตั้งแต่กำหนดปัญหาเพื่อรวบรวมคำถามการวิจัยโดยหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ตรงกับกรณีหรือตั้งสมมติฐานของการสังเคราะห์งานวิจัย หลังจากนั้นทำการประเมินรายงานวิจัยทั้งในส่วนของวิธีการวิจัยและการดำเนินการศึกษาแล้ววิเคราะห์หาหลักฐานจากแต่ละการศึกษา ต่อมาทำการตีความผลที่ได้จากหลักฐานการวิจัยทั้งหมดและนำเสนอผลการศึกษา⁴

⁴ Cooper, H. 2007. Evaluating and interpreting research syntheses in adult learning and literacy. Cambridge MA: National Center for the Study of Adult learning and Literacy.

กรณีศึกษา: บทสังเคราะห์ข้อเสนอบทบาทกระทรวงสาธารณสุข ในศตวรรษที่ 21

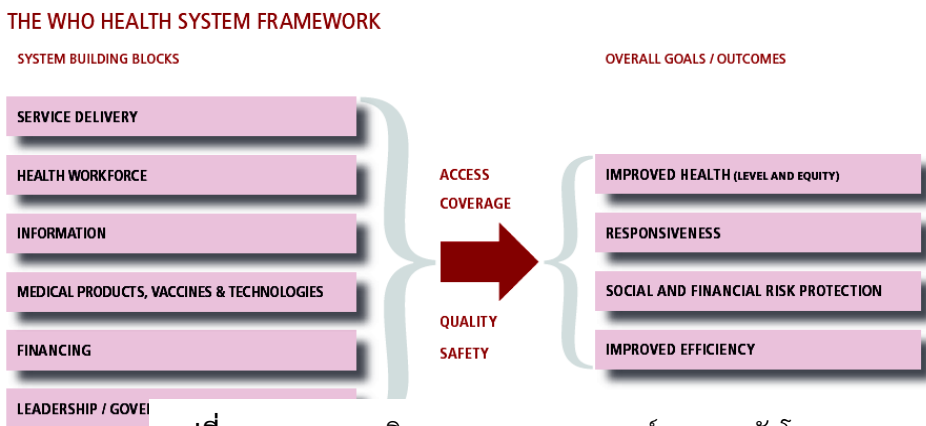
วิธีการศึกษาเพื่อสังเคราะห์งานวิจัย

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ได้มอบหมายนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญงานวิจัยเชิงระบบและนโยบาย ให้ทำการทบทวนเอกสาร (Document review) เช่น งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ บทความ รายงาน กฎหมาย ภาวะเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเอกสารข้อเสนอการปรับบทบาทกระทรวงสาธารณสุข ในระบบบริการสุขภาพ ระบบสร้างเสริมสุขภาพ ระบบควบคุมและป้องกันโรค ระบบยาและการคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีกรอบประเด็นดังนี้

1. องค์ประกอบย่อย (subsystem) ของแต่ละระบบ และบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลไก/องค์ประกอบย่อยพร้อมทั้งความสัมพันธ์เชื่อมโยง
2. บริบทของแต่ละระบบย่อยทั้ง 4 ระบบ ที่เปลี่ยนแปลงและแนวโน้ม โดยครอบคลุมการปรับบทบาทภาคีภาคส่วนต่างๆ ในแต่ละระบบย่อยของระบบสุขภาพ
3. วิเคราะห์บทบาทกระทรวงสาธารณสุขในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับระบบย่อยทั้ง 4 ระบบ พร้อมข้อเสนอบทบาทใหม่ที่ครอบคลุมความสัมพันธ์กับกลไก/หน่วยงานอื่นๆ ในระบบ
4. ข้อเสนอการปรับโครงสร้างกระทรวงสาธารณสุขตามบทบาทใหม่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบย่อยทั้ง 4 ระบบ พร้อมการบริหารจัดการในช่วงเปลี่ยนผ่าน

กรอบแนวคิดในการสังเคราะห์งานวิจัย

ใช้กรอบแนวคิดระบบสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO Health System Framework) เป็นหลักในการพัฒนาข้อเสนอ โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวระบุผลลัพธ์ของระบบสุขภาพที่สำคัญ คือ การเข้าถึง ความครอบคลุม คุณภาพและความปลอดภัย และผลสัมฤทธิ์นอกจากจะทำให้ประชาชนมีสุขดีขึ้นแล้ว ยังต้องมีประสิทธิภาพ สร้างเป็นธรรม ปกป้องคุ้มครองความเสี่ยงทั้งด้านสังคมและการเงิน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนด้วย โดยระบบสุขภาพที่จะบรรลุถึงเป้าหมายเหล่านี้ได้จะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐานอย่างน้อย 6 ประการ (six building blocks) ได้แก่ 1) การให้บริการ 2) บุคลากรด้านสุขภาพ 3) สารสนเทศ 4) ผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ วัคซีน และเทคโนโลยี 5) การเงิน 6) ภาวะผู้นำและการอภิบาล

กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง... **รูปที่ 1 : กรอบแนวคิดระบบสุขภาพขององค์การอนามัยโลก** ...ได้แก่ 1) การ... สุขภาพ โดย... กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง... การสังเคราะห์ความรู้และการดูภาพรวม คือ การหนุนให้เกิดการสร้าง... การวิเคราะห์และการใช้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพ ซึ่งรวมถึงการติดตามและประเมินเกี่ยวกับ... สิ่งแวดล้อมทางการเมือง ผลกระทบของการปฏิรูปและผลลัพธ์ของนโยบายแต่ละด้าน 3) การประสานงานและ

สร้างความร่วมมือ ระหว่างตัวแสดงทั้งในและนอกภาครัฐ รวมทั้งการโน้มน้าวให้เกิดการดำเนินการกับปัจจัยกำหนดสุขภาพที่สำคัญและการเข้าถึงบริการสุขภาพ ตลอดจนการสร้างระบบสนับสนุนนโยบายสาธารณะและการรักษาการเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (joined up government) 4) การกำกับดูแล คือ การออกแบบและหนุนให้เกิดความเป็นธรรมในการควบคุมและสร้างแรงจูงใจ 5) การออกแบบระบบ คือ การหนุนให้เกิดความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์และโครงสร้างต่าง ๆ ในระบบสุขภาพ รวมถึงการลดความซ้ำซ้อนและลดความแตกแยกของระบบ 6) ความรับผิดชอบ คือ การหนุนให้ตัวแสดงในระบบสุขภาพทั้งหมดมีความสำนึกรับผิดชอบ มีความโปร่งใส ตรวจสอบโดยสาธารณชนได้⁵

การสังเคราะห์งานวิจัยเรื่องข้อเสนอบทบาทกระทรวงสาธารณสุขในครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลกในการวิเคราะห์ โดยพิจารณาว่าภายใต้บทบาทของแต่ละระบบย่อยต่างๆ ใน 4 ระบบ ได้แก่ ระบบบริการสุขภาพ ระบบสร้างเสริมสุขภาพ ระบบควบคุมป้องกันโรค ระบบยาและการคุ้มครองผู้บริโภค บทบาทใดควรเป็นบทบาทหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้แนวคิดที่ว่า

1. กระทรวงสาธารณสุขควรเป็น National Health Authority ที่ดูแลภาพรวมระบบสุขภาพของประเทศ และประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานของหน่วยงานและกลไกอื่นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ โดยสรุปคือ การทำหน้าที่การอภิบาลระบบสุขภาพ
2. การอภิบาลระบบสุขภาพที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีกลไกการจัดการความรู้และระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดีและมีประสิทธิภาพสนับสนุน
3. ภายใต้บริบทที่มีภาคีภาคส่วนต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสุขภาพมากขึ้น กระทรวงสาธารณสุขควรประสานใช้พลังและจุดแข็งของภาคีภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพ แทนที่จะแสดงบทบาทในการดำเนินงานทุกส่วนเองเหมือนในอดีต

จากเอกสารวิชาการ จำนวน 8 เรื่อง โดยเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาระบบย่อย ทั้ง 4 ระบบระบบละ 2 เรื่องคู่ขนานกัน อาจเรียกได้ว่าเป็นข้อเสนอที่พัฒนาแบบ inside-out approach และ outside-in approach ซึ่งได้มีการกำหนดกรอบที่ชัดเจน และรวบรวมหลักฐานการวิจัยเพื่อนำมาวิเคราะห์และตีความหรือเรียกว่าผ่านกระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย โดยใช้เอกสารวิชาการดังกล่าวเป็นปัจจัยนำเข้าสำหรับการแลกเปลี่ยนอภิปรายและหาข้อสรุปในการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ได้เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาข้อเสนอการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ระบบสร้างเสริมสุขภาพ ระบบควบคุมป้องกันโรค ระบบยาและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ หลังจากนั้นได้มีการนำเสนอผลการสังเคราะห์อีกครั้งหนึ่งโดยจัดทำเป็นหนังสือบทสังเคราะห์ข้อเสนอบทบาทกระทรวงสาธารณสุขในศตวรรษที่ 21 เพื่อเผยแพร่ให้กับผู้กำหนดนโยบายในการเลือกตัดสินใจดำเนินการนโยบายเขตสุขภาพ⁶

⁵ WHO. 2007. Everybody business : Strengthening health systems to improve health outcomes. WHO's framework for action. Geneva. World Health Organization.

⁶ พงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข และ จรวยพร ศรีศัลักษณ์. 2554. บทสังเคราะห์ข้อเสนอบทบาทกระทรวงสาธารณสุขในศตวรรษที่ 21. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

